

עכ"ד. וצ"ב מה עניין פטור אונס מעונשין, לדין אונס בקיים התנאי.

ובקובלן שעורדים (אות א) כתוב דמקור דברי רשי' מהגמ' (נדרים צז.) ההוא גברא שהתפיס זכויותיו בבית דין ואמר אם לא באתי מכאן ועד ל' יום יבטלו זכויותיו, ונאנס ולא בא, אמר ר'ה בטלו זכויותיו, ומכך' רבא "אונס הוא ורחמנא אמר ולנעורה לא תעשה דבר", ומבוואר בדברי רשי' דמהא דפטור מעונש מוכח דין כאן קיומ התנאי. אכן באמת הגמ' שם דוחה ודילמא קטלא שאני, אלא שМОוכיחה הגמ' מנדרי אונסין דבאים על קיומ תנאי בnder לא חל הנדר וה"ה בכל תנאים, ובאייר הקוב"ש דלמוד רשי' דלמסקנה דוחים דחוינן שלא אמר קטלא שאני, ומקרה ד"ולנעורה לא תעשה דבר" שמעין דבאים בקיום התנאי לא חל המעשה.

★★

הביא בקובץ שעורדים (אות ה') מהחמדת שלמה בתשרי (ס"י ל"ח) שכטב דיסור הדין הנאמר בקרא ד"ולנעורה לא תעשה דבר" הוא דמעשה באונס אינה נחשבת עשה של העושה, אלא חשיבא כנעשית מאיליה, וכך הוא פטור מעונש שכן לא הוא עושה את המעשה, [וain האונס רק קולא במעשה העבירה לעניין שיפטר מעונשים]. ובאייר הקוב"ש לפ"ז מדין "ולנעורה" שמעין נמי לאונס בתנאים, דהאומר אם לא באתי, ולא בא באונס, לא נתקיים התנאי, דין כאן "אי ביאה", וכן יסוד דין אונס בהגעת זמן - דתקנו חכמים בהגיע זמן ולא נשאו דחייב מזונות, אכן היכא שלא נשאו מלחמת אונס אין כאן "לא נשוא" "דין עכבה זו שלו", וא"ז מעשה עיקוב דידיה, וכמוואר בפטור אונס מעונשים דין נחשב מעשה דידיה.

★★

והנה החמדת שלמה הוכיח יסוד הnl, דמעשה באונס אינה נחשבת עשה של העושה, אלא חשיבא כנעשית מאיליה, מהגמ' ע"ז נד. במיל שאנסותו עכו"ם להשתחוות להבהתו, ודינה הגמ' דתיאסר מדין "געבד", ומתיקף לה ר"ז - "אונס רחמנא פטירה דכתיב ולנעורה לא תעשה דבר", והחתם אין הנדרן לעונשין, אלא אי חשיב שהוא עובד את הבהמה, ומבוואר דכיוון דהויל לא חשיב עובדה. ובחדשי הגאון

ニישואין, ורוצה לגרשה, אלא שהוא אונס בחרם דרבינו גרשום שאינו יכול לגרשה, מ"מ ממזונותי" פטור וככל'.

בגמ': אמר רבא ולענין גיטין אינו בן וכו'.

וברש"י (ד"ה מת וכו') בס"ד: دائ ס"ד חלה נמי אינו גט, ניתני חלה וכי"ש מת וכו' ע"ב.

וכתב הגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א בקו' אוצר ישען (ס"י ז'):

נתעוררתי בס"ד דרך לימודי לפי הידוע דחולי הווי מילתא דשכיה וכמו שכטבו רביט, וזה לשון הגאון מהרש"ם בספר תשובה ח"ז (ס"ס קפ"ג): "חולה שאין בו סכנה שכיה, וכך שכטבו הגאנונים רב כי באיגר והחתם סופר (או"ח סימן ע"ט)", וכן הוא בדברי הרב המאירי כאן בכתובות (ב' ב').

ולעומת זו הרי מיתה לא שכיה, כאמור להריא ביוםא (י"ג א'), ויש לי להביא ראייה לזה, دائ תימא שכיה, אם כן כשם שהتلמוד התרם בכתובות דחיה הראייה מההוא דפסקה מברא משום דהויל שכיה והוא היה לאנטוני, הכי נמי היה לה לתלמוד לדוחות הראייה מהרי זה גיטר אם מתי וכו', דלעולם אין אונס, ורק כאן דשכיה יש אונס דהויל להתנות, אלא שמע מינה דמיתה לא שכיה.

והשתא דאתנן להכי דחולי שכיה, ומיתה לא שכיה, אם כן מי כל שכן, دائ הויה תניא חלה אינו גט, היינו אומרים דוקא חלה דהויל שכיה והוא לו להתנות, ולא התנה איהו דאפסיד אנטשייה, אבל מיתה דלא שכיה ולא הויה להאנוני אם כן הויה אונס, ועיין.

ונע"ש מש"כ עוד בזה.

★★

בגמ': לא מא קסבר רבא אין אונס בגיטין וכו'.

וברש"י להלן ג' ע"א (ד"ה דמדאוריות וכו') ביאר הא דמעיקר הדין הי' צריך להיות שיש טענת אונס, שמצינו טענת אונס מן התורה שנאמר ולנעורה לא תעשה דבר